

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทุนวัฒนธรรม ด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สู่การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชน วัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง

เพียงกานต์ นามวงศ์¹ ศิริขวัญ ปัญญาเรียน² และ อนุปพงษ์ ฉัตรสูงเนิน³
สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการบริการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตลำปาง^{1,2} และมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง³
E-mail: phiengkan@rmutl.ac.th¹, rosegarden@rmutl.ac.th², anupong@gamil.com³

วันที่รับบทความ: 10 เมษายน 2567
วันที่ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2567
วันที่ตอบรับบทความ: 14 สิงหาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง และ 3) เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในย่านเมืองเก่านครลำปาง วิธีดำเนินงานวิจัยใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research, PAR) พื้นที่การวิจัยประกอบด้วย ชุมชนนาแก้วเหนือ ชุมชนนาแก้วใต้ และชุมชนพระธาตุ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวแบบประเมินศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ผลการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรม โดยนำเอาวัฒนธรรมประจำชาติซึ่งเป็นที่มรดกค่ามหาศาลทางเศรษฐกิจ เป็นต้นทุนที่สามารถสร้างรายได้ให้สังคมอยู่ดีกินดี มีความมั่นคง วัฒนธรรมจึงเป็นกลไกที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศ กระจายรายได้สู่ชุมชน และศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่านครลำปางมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สูง และมีวรรณกรรมพื้นบ้าน ในคัมภีร์ใบลานอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งยังมีเอกลักษณ์ด้านงานช่างฝีมือดั้งเดิมมีการนำองค์ความรู้มาปฏิบัติ ใช้ในชีวิตประจำวัน แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) พัฒนาสภาพแวดล้อมและปรับภูมิทัศน์ 2) พัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 3) จัดการความรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 4) ยกระดับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ 5) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ 6) ยกระดับผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ สำหรับการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องจัดการความรู้และพัฒนา แหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ควบคู่กับการยกระดับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สร้างสรรค์

คำสำคัญ: ทุนวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Participatory Action Research to Develop Cultural Capital through the Creative Economy to the Cultural Community Tourism Connection in the Ancient City of Nakhon Lampang

Phiengkan Namwong¹, Sirikhuan Panyarien² and Anuphong Chatsungnern³

Department of Tourism and Hospitality Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Lampang Campus.^{1,2},
Thailand National Sports University Lampang Campus³
E-mail: phiengkan@rmutl.ac.th¹, rosegarden@rmutl.ac.th², anupong@gamil.com³

Received: April 10, 2024

Revised: June 20, 2024

Accepted: August 14, 2024

Abstract

This research aimed to 1) examine the potential of community cultural tourism based on cultural capital in the old city of Nakhon Lampang, 2) develop the potential of community cultural tourism through cultural capital in the same area, and 3) develop the potential of cultural tourism business operators by leveraging cultural capital and a creative economy in the old city of Nakhon Lampang. The research method used a participatory action research model and focused on three communities: Na Kuam Nuea, Na Kuam Tai, and Phra That, located in Mueang District, Lampang Province. The research tools included a tourist needs questionnaire, an assessment of community potential for cultural tourism and semi-structured interviews. The results found that fostering a creative economy through cultural community tourism can utilize national culture, which holds significant economic value, as a resource to generate income, promote societal stability, and ensure a better quality of life for the community. The cultural capital of the tourist communities in the old city of Nakhon Lampang is rich, encompassing unique folk literature preserved in palm manuscripts and traditional craftsmanship that is integrated into daily life. Key guidelines for developing the potential of cultural tourism communities include 1) improving the environment and adjusting the landscape, 2) designing engaging activities to promote tourism, 3) managing knowledge and creating learning resources, 4) strengthening the creative economy, 5) adding value to local products and services, and 6) elevating the quality of creative products. To further develop cultural tourism business operators, it is essential to focus on knowledge management,

create historical and cultural learning resources, and creative economy principles. Additionally, opening new economic areas that offer unique, creative tourist experiences will enhance the region's appeal as a cultural tourism destination.

Keywords: Cultural Capital, Creative Economy, Cultural Community Tourism

บทนำ

ทุนทางวัฒนธรรม คือ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ แบ่งตามรูปธรรมและนามธรรม ออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ที่จับต้องได้ (Tangible) และที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) ซึ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดไว้ 6 สาขา ได้แก่ 1) ภาษาและวรรณกรรมพื้นบ้าน 2) ศิลปะการแสดง 3) แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล 4) งานช่างฝีมือดั้งเดิม 5) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล และ 6) กีฬาภูมิปัญญาไทย นอกเหนือจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประเทศไทยยังมีมรดกทางศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และงานศิลปกรรมต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษได้สรรค์สร้างไว้สืบทอดมาเป็นมรดกวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นหลัง ซึ่งมรดกวัฒนธรรมหลายอย่างของไทยนั้นยังได้ถูกขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกและตัวแทนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติจากยูเนสโก นับเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีมูลค่ามหาศาล ทุนทางวัฒนธรรมทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นต้นน้ำของห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยเราสามารถนำทุนวัฒนธรรม เช่น เรื่องราว (Story) และเนื้อหา (Content) ของวัฒนธรรม มาสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ของตน หรือใช้ทุนทางวัฒนธรรมสร้างความแตกต่างหรือจุดขายให้กับสินค้า เกิดเป็นสินค้า วัฒนธรรมและทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นแก่สินค้าและบริการ (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2562)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์คือการสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์เป็นแนวคิด การขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม เมื่อผสมผสานกับความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ไปสู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) หรืออุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นวัตถุดิบสำคัญ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” เป็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีประวัติยาวนาน ซึ่งได้ถูกนำมาใช้เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศของหลายประเทศชั้นนำของโลก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งออกวัฒนธรรมของประเทศไปสู่สากล โดยใช้วัฒนธรรมผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ เป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2562)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรม โดยนำเอาวัฒนธรรมประจำชาติซึ่งเป็นสิ่งที่มีมูลค่ามหาศาลทางเศรษฐกิจ เป็นต้นทุนที่สามารถสร้างรายได้ให้สังคมอยู่ดีกินดี มีความมั่นคง วัฒนธรรมจึงเป็นกลไกที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศ และ

กระจายรายได้สู่ชุมชน ประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เป็นอุตสาหกรรม การบริการที่ทำรายได้มหาศาลให้กับประเทศการใช้ทุนวัฒนธรรมยกระดับการท่องเที่ยว ชุมชน เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) โดยนำเอาทรัพยากรในชุมชนทั้งทางธรรมชาติ มรดกภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ของชุมชน งานหัตถกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน มาเป็นจุดเริ่มต้นในการ จัดรูปแบบการท่องเที่ยว ภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน สามารถสร้างรายได้ ให้กับท้องถิ่นโดยตรงประเทศไทยมีทรัพยากรมากมาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่รอคอยการพัฒนาขึ้นเป็นสินทรัพย์สร้างสรรค์ (Creative Assets) และต่อยอดเป็นอุตสาหกรรมสร้างสรรค์” (Creative Industry) อันหมายถึง กลุ่มกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่สนใจจะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรมและสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่รวมถึงซื้อสินค้าที่ระลึกที่เป็นงาน หัตถกรรมอันเป็นงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในประเทศนั้นล้วนเป็นช่องทาง การสร้างรายได้ให้กับชุมชนการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรม นอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพัฒนาสร้างสรรค์และต่อยอดทุนทาง วัฒนธรรมเพื่อเพิ่มรายได้แล้วยังเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูอัตลักษณ์และวิถีชีวิตวัฒนธรรม ดั้งเดิม ให้เข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป การแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ เพิ่มสูงขึ้น การระดมทุนทั้งหมดของประเทศ ได้แก่ ทุนทรัพยากร (ทรัพยากรธรรมชาติ และคน) ทุนทางปัญญาและทุนวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ การผลักดันผลิตภัณฑ์และแหล่ง ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเข้าสู่ตลาดผู้บริโภคต้องใช้ 3 ทุนนี้เช่นเดียวกัน ดังนั้น การค้นหา คุณค่าของชุมชน นำเสนอจุดขายที่แตกต่างสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมชุมชนให้มี ความพร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีผลิตภัณฑ์ของชุมชน พัฒนาคำว่าความรู้ความสามารถ สร้างมาตรฐาน สร้างเครือข่ายและการเข้าถึงตลาดนักท่องเที่ยวจะเพิ่มประสิทธิภาพและ การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดำรงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม อนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยว

แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง (พ.ศ. 2561-2565) มีวิสัยทัศน์ “ลำปางเมืองน่าอยู่ นครแห่งความสุข” โดยมีเป้าหมายระยะแรกของการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาภายใต้ แนวคิด “ชุมชนวิถีพอเพียง เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์” และระยะที่ 2 พัฒนาไปสู่ “เมือง วัฒนธรรมที่มีความทันสมัยพัฒนาบนฐานของทุนทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

เพื่อศักยภาพและขีดความสามารถสู่การแข่งขันในตลาดโลก Local to Global” โดยมีพันธกิจในการส่งเสริมให้มีการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปคุณภาพสากล สร้างมูลค่าเพิ่ม สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมียุทธศาสตร์ ที่มุ่งการพัฒนาสินค้าและการบริการใจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวครบวงจร บนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ที่มีความโดดเด่นและมีคุณภาพสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนการพัฒนาสินค้าและการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวครบวงจร บนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่มีความโดดเด่นและมีคุณภาพสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์การเกษตร เกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ และเกษตรแปรรูป ที่มีคุณภาพมาตรฐานโดดเด่นของภาคเหนือและของประเทศเป็นแหล่งผลิตสินค้าอัตลักษณ์อุตสาหกรรม หัตถอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ชุมชน บนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ จากทุนทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภาคเหนือ ที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และเสน่ห์แห่งวิถีการดำรงชีวิตในแบบดั้งเดิม (วิถีอัตลักษณ์ล้านนา) ควบคู่กับการสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีมาช้านาน ซึ่งเป็นจุดเด่นและเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรม และเชิงนิเวศในรูปแบบต่าง ๆ โดยนำเสนอ ผ่านกิจกรรม เทศกาล และประเพณีท้องถิ่น รวมถึงการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านอัตลักษณ์ที่สำคัญแห่งเมืองลำปาง คือ รถม้าลำปางเป็นต้น โดยจังหวัดลำปางเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ (ยาวนาน) มีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น (หลากหลาย) และอัตลักษณ์เมือง (โดดเด่น) อันเป็นเสน่ห์ที่ส่งผลให้จังหวัดลำปางมีอัตลักษณ์โดดเด่นแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ทั้งนี้ไม่รวมถึงอัตลักษณ์จังหวัดที่ถูกกำหนดขึ้นด้วยปัจจัย ศักยภาพทางพื้นที่ที่มีอยู่ เช่น เซรามิก ด้วยลำปางเป็นพื้นที่ที่มีแร่ดินขาวจำนวนมากซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญ ในการทำเซรามิก หรือรถม้าลำปาง ด้วยเป็นผลจากความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจการค้าและการเดินทาง ในอดีต ซึ่งจังหวัดลำปางเป็นเพียงจังหวัดเดียวที่ยังคงหลงเหลือรถม้าเป็นพาหนะในการเดินทาง อันเป็น อัตลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัด (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดลำปาง, 2564) ด้วยกระแสของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คณะผู้วิจัยจึงมองเห็นถึงโอกาสสร้างสินค้าและบริการใหม่ ๆ โดยเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมภูมิปัญญาของคนในจังหวัดลำปาง ผสมเข้ากับเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่เข้าสู่กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ และสร้างแรงบันดาลใจจากรากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเพื่อสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ ในจังหวัดลำปาง ให้กลายเป็นกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ที่ได้รับการสนใจอย่างกว้างขวาง

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง และพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง โดยมีความคาดหวังว่าจะพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในย่านเมืองเก่านครลำปาง เพื่อก่อให้เกิดรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่มีการพัฒนากระบวนการและศักยภาพในการให้บริการตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน รวมไปถึงเป็นต้นแบบในการถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวแก่ทั้งชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีความสนใจในการพัฒนาธุรกิจดังกล่าวให้มีศักยภาพในการให้บริการ และการดำเนินทางธุรกิจที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจรากฐานที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในย่านเมืองเก่านครลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
คณะผู้วิจัยศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง และพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนโดยวิเคราะห์ภายใต้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนย่านเมืองเก่านครลำปาง จำนวน 15 คน

1.2 ผู้นำชุมชน และตัวแทนชาวบ้านย่านเมืองเก่านครลำปาง ได้แก่ ชุมชน นาก่วมเหนือ, ชุมชนนาก่วมใต้ และชุมชนพระธาตุ ชุมชนละ 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน

1.3 หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลำปาง, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และสำนักงานลำปาง จำนวน 3 คน

1.4 หน่วยงานเอกชน ผู้ประกอบการนำเที่ยวในจังหวัดลำปาง และสมาคม การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จำนวน 3 คน

1.5 นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 45 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุมชนวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง ประกอบด้วย 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชน นาก่วมเหนือ, ชุมชนนาก่วมใต้ และชุมชนพระธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาดำเนินงานระหว่างเดือนมีนาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2566

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมจากหนังสือ ผลการวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทุนวัฒนธรรมด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนในย่านเมืองเก่านครลำปาง สามารถอธิบายดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรมของประเทศมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และสร้างมูลค่า แก่เศรษฐกิจของประเทศ และเป็นมรดกทางปัญญา ศิลปวัฒนธรรมของชาติที่ผ่านการสั่งสมจากรุ่นสู่รุ่น ที่มีเอกลักษณ์และทรงคุณค่า (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, 2562) ยังกล่าวได้อีกว่าทุนทางวัฒนธรรมเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่สั่งสมสืบทอดกันมาและยังคงอยู่เป็นสิ่งที่สังคมเห็นคุณค่าเป็นที่ต้องการเป็นทรัพยากรที่ล้ำค่าของประเทศ สะท้อนเอกลักษณ์ของความเป็นชาติเป็นรากฐานของความมั่นคงของสังคมที่สืบทอดยาวนานมาถึงปัจจุบันและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมจะมีลักษณะไม่คงที่ สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีได้ และประเภทของทุนทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ทุนที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมจากปัจจัยต่าง ๆ (Embodied State) 2) ทุนที่ปรากฏอยู่ในรูปของวัตถุ (Objectified

State) และ 3) ทูทที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงคุณค่ากับสถาบัน (Institutionalized State) (Bourdieu, 1984)

จะเห็นได้ว่า ทูททางวัฒนธรรมมีด้วยกันหลายรูปแบบหลายประเภท เช่น ทูททางวัฒนธรรมที่อยู่ในตัวบุคคลหรือกลุ่มคน ทูททางวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของวัตถุ มีรูปลักษณ์และทูททางวัฒนธรรมที่มีความเป็นสถาบัน องค์กร หรือสถานที่ แต่อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการได้อธิบายทูททางวัฒนธรรมให้แคบลงเหลือเพียง 2 ประเภท ได้แก่ ทูททางวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ และทูททางวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับรากฐาน ทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยี นวัตกรรมสมัยใหม่ ตลอดจนการใช้ความคิดใหม่ ที่ป้อนเข้าไปในกระบวนการอาจเป็นของใหม่หรือสิ่งที่คุ้นเคยกันทั่วไปก็ได้ ความสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางประสาทสัมผัสที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีอารมณ์อีกหลายอย่างตามมา ทำให้หือมเอมใจ ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่อธิบายได้แต่ให้คำจำกัดความไม่ได้ ความคิดสร้างสรรค์แบบเดิม ๆ ไม่ใช่พรสวรรค์อันเป็นทักษะความชำนาญประเภทหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปสามารถเรียนรู้และทำซ้ำได้ ความคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่สิ่งเดียวกับนวัตกรรม (Innovation) ความสร้างสรรค์เป็นเรื่องภายใน (Internal) ส่วนบุคคล (Personal) และอัตวิสัย (Subjective) (แพรวภัทร ยอดแก้ว, 2565) และองค์ประกอบของแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยังมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยการสร้างสรรคในด้านต่าง ๆ คือ 1) การสร้างสรรค์ทางสังคม 2) การสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ 3) การสร้างสรรค์ทางเทคโนโลยี และ 4) การสร้างสรรค์วัฒนธรรม

ดังนั้น เศรษฐกิจสร้างสรรค์จะต้องเริ่มจากความคิดของบุคคลอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์สินค้า ผลิตภัณฑ์และบริการโดยบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อขับเคลื่อนไปสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทาง โดยชุมชนจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็น

เอกลักษณ์ 2) ด้านองค์กรชุมชน มีระบบสังคมที่เข้าใจกันมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย รู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา 3) ด้านการจัดการ มีกฎ กติกาในการจัดการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาชุมชน โดยรวมได้มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม 4) ด้านการเรียนรู้ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างความรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ต่างกัันมีการจัดการ ซึ่งหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) โดยมีรูปแบบดังนี้ 1) การจำหน่ายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน 2) กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม 3) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงหมู่บ้าน เป็นต้น (ชูวิทย์ ศิริโชคเวชกุล, 2551)

4. แนวคิดการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมโดยชุมชน

การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมโดยชุมชนนั้น จัดเป็นกระบวนการหรือชุดของการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ตั้งแต่ในอดีตของชุมชน ซึ่งรวมเรียกว่า มรดก (Heritage) อาจเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมืองและชุมชนโบราณ แหล่งเตาผลิตเครื่องถ้วยชาม สมัยโบราณ วัดวาอาราม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ รวมทั้งภูมิปัญญา ความรู้ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีปฏิบัติ ศาสนพิธี พิธีกรรมตามความเชื่อ เป็นต้น ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร ทางโบราณคดีต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน หรือที่ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคุณค่าระดับสูง หรือการพัฒนาทางจิตใจที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน (สายนต์ ไพโรชาญจิตร, 2550) ซึ่งการจัดการนั้น ประกอบด้วย 1) การศึกษาวิจัยหรือการสร้างองค์ความรู้ (Resource Research) 2) การประเมินคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรทางโบราณคดี (Resource Assessment and Evaluation) 3) การสงวนและการอนุรักษ์ (Preservation) 4) การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรวัฒนธรรม (Resource Based Community Business) 5) การเผยแพร่องค์ความรู้ ข้อมูลประสบการณ์ให้แก่คนอื่น ๆ ทั้งในและนอกชุมชน 6) การบังคับใช้กฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติ ข้อบัญญัติ (Enforcement) 7) การฟื้นฟู ผลิตซ้ำ และสร้างใหม่ (resource rehabilitation / revitalization) และ 8) การสร้างเครือข่ายขยายความร่วมมือ (networking)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research, PAR)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

นักท่องเที่ยวชาวไทย ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนย่านเมืองเก่านครลำปาง ผู้นำชุมชน หน่วยงานของรัฐและเอกชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ในประเด็นการวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมซึ่งสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนย่านเมืองเก่านครลำปาง ผู้นำชุมชน หน่วยงานของรัฐและเอกชน

2. แบบประเมินศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในด้านการดึงดูดใจ ด้านการท่องเที่ยวศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการ

3. แบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการจัดการบริการทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การรับรู้ข่าวสาร การพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรมบนพื้นฐานทุน ทางวัฒนธรรม ในย่านเมืองเก่านครลำปาง

4. แบบสอบถามพึงพอใจในการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลและการดำเนินงานกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม participatory action research, PAR และใช้เทคนิค AIC มาใช้ในการรวบรวมเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรม วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินกิจกรรม (วิธีการและเครื่องมือ) ผู้ร่วมกิจกรรม สถานที่และเวลา และผลที่เกิดจากกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ลงพื้นที่ศึกษาศักยภาพทุนวัฒนธรรมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง

กิจกรรมที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน

กิจกรรมที่ 3 ติดต่อประสานงานกับพื้นที่ศึกษา

กิจกรรมที่ 4 สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

กิจกรรมที่ 5 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลมีการรวบรวมข้อมูลใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research, PAR) ตามขั้นตอนของเทคนิค AIC

ดังต่อไปนี้ ชั้น A (appreciation) การทำให้ทุกคนยอมรับและชื่นชม ชั้น I (influence) การระดมความคิดสร้างสรรค์ ชั้น C (control) นำวิธีการหรือทางเลือกที่ได้มาวางแผนปฏิบัติการ

กิจกรรมที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมที่ 7 ทดลองใช้

กิจกรรมที่ 8 สรุปผลและนำเสนอรูปแบบ

กิจกรรมที่ 9 เขียนรายงานการวิจัยและเผยแพร่ผลงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรม ตรวจสอบและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแสดงผล และมีการแสดงข้อมูล โดยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อแปลความหมายเป็นตัวเลขของผลลัพธ์ที่ได้เป็นค่าเฉลี่ย มาตรฐาน ค่าร้อยละ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยผู้วิจัยนำข้อมูลมาถอดรหัส จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ข้อมูล

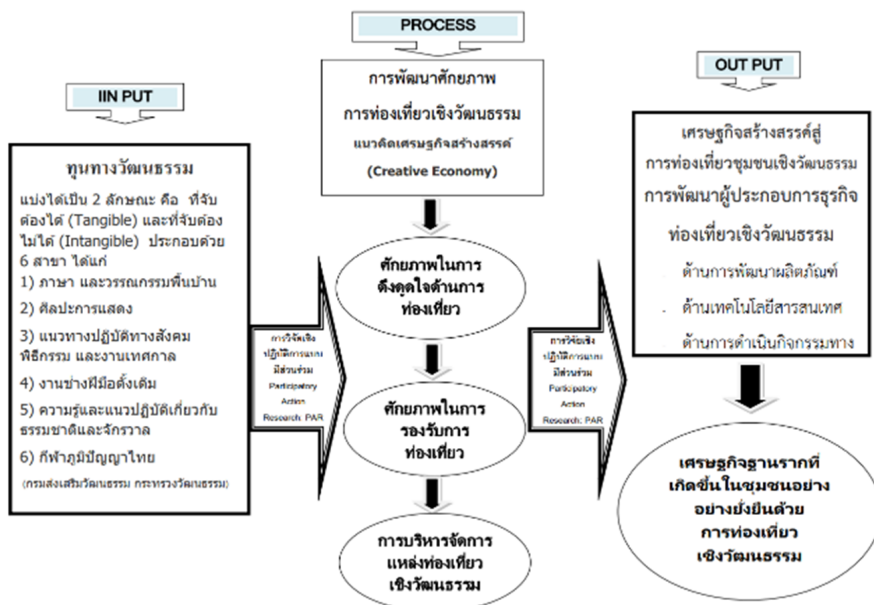
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือสถิติบรรยาย (descriptive statistic) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และบรรยายความคิดเห็น ความต้องการ และความพร้อม เพื่อสรุปผลโครงการวิจัยเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทุนวัฒนธรรมด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชน



วัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย



จากแนวคิดทฤษฎีและการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนวัฒนธรรม บูรณาการร่วมกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่กล่าวถึงข้างต้น จะทำให้ทราบถึงแนวทางในการศึกษาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรม ตามมาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction Standard) รวมไปถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรวม เพื่อนำไปสู่แนวการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศักยภาพชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรมบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง พบว่า ทุนทางวัฒนธรรม แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ที่จับต้องได้ (Tangible) และ ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) ประกอบด้วย 6 สาขา ได้แก่ 1) ภาษาและวรรณกรรมพื้นบ้าน 2) ศิลปะการแสดง 3) แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล 4) งานช่างฝีมือดั้งเดิม 5) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล และ 6) กีฬาภูมิปัญญาไทย

ประเพณีต่าง ๆ ที่จะได้นำเสนอต่อไปในตารางซึ่งเป็นกิจกรรมสอดคล้องกับ ประเพณี 12 เดือน โดยมีวิธีการดำเนินการโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การหาวัตถุดิบ ช่วยกันจัดสถานที่ซึ่งมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนโดยใช้ความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ ในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อให้กิจกรรมประเพณีจัดขึ้นได้อย่างราบรื่น

ตาราง 1

ทุนวัฒนธรรมชุมชนนาแก้วเหนือ-นาแก้วใต้

ภาษา และ วรรณกรรม พื้นบ้าน	ศิลปะการแสดง	แนวทางปฏิบัติทาง สังคม พิธีกรรม และ งานเทศกาล	งาน ช่างฝีมือ ดั้งเดิม	ความรู้และแนว ปฏิบัติเกี่ยวกับ ธรรมชาติและ จักรวาล	กีฬาภูมิ ปัญญาไทย
-	-แห่กลองยาว -ฟ้อนผี	-ดำหัวผู้สูงอายุ ซึ่งจัด กิจกรรมในเดือน เมษายนของทุกปี -ไหว้ผีปู่ย่า ซึ่งจัด กิจกรรมในเดือน มีนาคม-เมษายนของทุก ปี -สรงน้ำพระธาตุ ซึ่งจัด กิจกรรมในเดือน เมษายนของทุกปี -ตักบาตรปีใหม่ ซึ่งจัด กิจกรรมในเดือน มกราคมของทุกปี -เวียนเทียนวันมาฆบูชา ซึ่งจัดกิจกรรมในเดือน กุมภาพันธ์ของทุกปี -दानข้าวจีข้าวหลามซึ่ง จัดกิจกรรมในเดือน มกราคมของทุกปี -दानก๋วยสลากซึ่งจัด กิจกรรมในเดือน สิงหาคม-ตุลาคมของทุก ปี -दानกองทรายซึ่งจัด กิจกรรมในเดือน เมษายนของทุกปี -दानไม้ค้ำศรีซึ่งจัด กิจกรรมในเดือน เมษายนของทุกปี	-ตุ้ง -สะเปา -ไม้ค้ำศรี -รถม้า จำลอง -สานแข่ง	-	-

ตาราง 2

ทุนวัฒนธรรมชุมชนนาชุมชนพระธาตุ

ภาษา และ วรรณกรรม พื้นบ้าน	ศิลปะการแสดง	แนวทางปฏิบัติทาง สังคม พิธีกรรม และ งานเทศกาล	งาน ช่างฝีมือ ดั้งเดิม	ความรู้และแนว ปฏิบัติเกี่ยวกับ ธรรมชาติและและ จักรวาล	กีฬาภูมิ ปัญญาไทย
-	-	-ประเพณีสงฆ์พระ ธาตุเทพนิมิตร์ซึ่งจัด กิจกรรมในเดือน เมษายนของทุกปี -งานรถไถธรม้าซึ่งจัด กิจกรรมในเดือนมีนาคม ของทุกปี	-สานแข่ง	-	-

ตาราง 3

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และลงพื้นที่สำรวจชุมชนนาก่วมเหนือ-นาก่วมใต้

ผลิตภัณฑ์ของ ชุมชน	ประเพณี วัฒนธรรม	เทศกาล/งาน ประจำปี	กลุ่มอาชีพ/ วิชาหกิจ	ศิลปหัตถกรรม	อาหารท้องถิ่น
-ไข่เค็ม -สมุนไพร -ใส่อ้วสุภทรา -แหนมป่าแดง/ เจ้าหมวย/วิไล -ธรม้าจำลอง -สานแข่ง -สะเปา	-แห่กลองยาว -คำหัวผู้สูงอายุ -ไหว้ผีปวย่า -สงฆ์น้ำพระธาตุ -ตักบาตรปีใหม่ -เวียนเทียนวัน มาฆบูชา -ตานข้าวจีข้าว หลาม -ตานก้วยสลาก -ตานเปรตพลี -ตานกองทราย -ตานไม้ค้ำศรี	-ตานกอง ทรายซึ่งจัด กิจกรรมใน เดือนเมษายน ของทุกปี -ตานไม้ค้ำศรี ซึ่งจัดกิจกรรม ในเดือน เมษายนของ ทุกปี	-กลุ่มสตรีชุมชน นาก่วมเหนือ -กลุ่มจิตอาสา ต้ายาศรี กรวย ดอกใบตอง	-ตุ่ง -สะเปา -ไม้ค้ำศรี	-ลาบจิ้น -น้ำพริกฮ้อง -แกง -คั่วไฮ้

ตาราง 4

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และลงพื้นที่สำรวจชุมชนพระธาตุ

ผลิตภัณฑ์ ของชุมชน	ประเพณี วัฒนธรรม	เทศกาล/ งาน ประจำปี	กลุ่ม อาชีพ/ วิสาหกิจ	ศิลปหัตถกรรม	อาหาร ท้องถิ่น	แหล่งท่องเที่ยว
-เซรามิคโรง ถ้าย แสง อรุณ -แหนม คุณ ป้าลำภา -หมวย เจ้ น้อย -ขนมเปี๊ยะ คุณป้อม -จักสานแข่ง -จำหน่าย กระบอกเพชร	-ประเพณี สงกรานต์ ฮาดเทพ นิมิตร -ตานเปรด พลี	-ประเพณี สงกรานต์ พระธาตุ เทพนิมิตร ซึ่งจัด กิจกรรม ในเดือน เมษายน ของทุกปี -งานรถไฟ รถม้าซึ่ง จัด กิจกรรม ในเดือน มีนาคม ของทุกปี -ตานเปรด พลีซึ่งจัด กิจกรรม ในเดือน สิงหาคม- ตุลาคม ของทุกปี	-	-สานแข่ง	-ขนมเปี๊ยะ -แหนม -หมวย -ลาบ -ฮังเล -น้ำพริกหนุ่ม -แกงโฮ๊ะ	-พระธาตุป่าแดด -สะพานดำ -กาดแก้วจาว

จากการวิเคราะห์ศักยภาพความพร้อมของชุมชนนำไปสู่ภาพอนาคต “เมืองลำปาง เป็นบ้าน ที่มีความสุขของทุกคน A happy home for all” เน้นกระบวนการพัฒนาเมือง โดยใช้ทุนทางสังคมวัฒนธรรม เป็นฐานในการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมโยง ในการพัฒนาในทุกมิติ รวมทั้งการให้ความสำคัญ กับการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยมีเป้าหมาย ในการพัฒนาเพื่อไปสู่เมืองประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอัจฉริยะ (Smart historical and cultural city) และเมืองอัจฉริยะน่าอยู่อย่างยั่งยืน (Sustainable smart city) เพื่อไปสู่ เป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนใน 5 ประเด็น ประกอบด้วย

- 1) ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบนิเวศของเมืองเพื่อไปสู่เมืองน่าอยู่ (Livable City)
- 2) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยเพื่อไปสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ และคนคุณภาพ (City of learning and quality people)
- 3) ยุทธศาสตร์ยกระดับขีดความสามารถด้านดิจิทัลและนวัตกรรมในการบริหารจัดการองค์กรดิจิทัลเพื่อไปสู่เมืองแห่งนวัตกรรมและดิจิทัล (Innovative and Digital City)
- 4) ยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จากฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อไปสู่เมืองแห่งวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Cultural and Creative Economy City)
- 5) ยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจฐานรากและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อไปสู่เมืองแห่งความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน (A Stable Prosperous and Sustainable City)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรมบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง พบว่า ผลการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เช่น คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ ความผูกพันต่อท้องถิ่น ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ และศักยภาพ ทางกายภาพและการจัดกิจกรรม เช่น การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 50 คะแนน และผลการให้คะแนนอยู่ที่ 29 คะแนน

ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เช่น ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ขั้นพื้นฐาน ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก คะแนนเต็ม 10 คะแนน และผลการให้คะแนนอยู่ที่ 8 คะแนน

ศักยภาพการบริหารจัดการ เช่น การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ การจัดการด้านการติดตามและ การประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภค แกนนักท่องเที่ยว การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 40 คะแนน และผลการให้คะแนนอยู่ที่ 30 คะแนน

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	50	29
ศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว	10	8
ศักยภาพการบริหารจัดการ	40	30
รวมทั้งสิ้น	100	67

จากผลการประเมินดังกล่าวจึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรมบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง ผลจากการประชุมระดมความคิดเห็นพบว่า

1) พัฒนาสภาพแวดล้อมและปรับภูมิทัศน์ย่านเศรษฐกิจและท่องเที่ยวของเมืองเพื่อพัฒนาไปสู่ “นครลำปาง เมืองน่าเดิน”

2) พัฒนารูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และอัตลักษณ์วิถีนำไปสู่ “นครลำปาง เมืองเทศกาลและวัฒนธรรม”

3) จัดการความรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่ “นครลำปาง เมืองที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม” ให้ความสำคัญต่อการจัดการความรู้ ควบคู่กับ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

4) พัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ต่อยอดศักยภาพที่มีอยู่ และพัฒนาย่านเมืองต่าง ๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ สร้างสรรค์ และเรียนรู้เปิดพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ พัฒนาย่านเมืองสร้างสรรค์ พัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อขับเคลื่อนลำปางให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) และเรียนรู้

5) สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการบนฐานของทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

6) ยกระดับผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ให้มีความสำคัญกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางสังคมวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งฐานอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพเดิมของจังหวัดและผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่

การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนย่านเมืองเก่านครลำปางวัฒนธรรม สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จากฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อไปสู่เมืองแห่งวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Cultural and Creative Economy City) พัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จากฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม มุ่งเน้นการพัฒนาสภาพแวดล้อมและปรับภูมิทัศน์ย่านเศรษฐกิจและท่องเที่ยว พัฒนารูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว จัดการความรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พัฒนา

และยกระดับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ บนฐานของทุนทางวัฒนธรรม รวมทั้งยกระดับผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ โดยมีเป้าประสงค์ จัดให้มีการบริการสาธารณะ ที่มีการออกแบบให้กับคนทุก ๆ กลุ่ม (อารยสถาปัตย์ Universal Design) จำนวนบริการสาธารณะที่มีการออกแบบให้กับคนทุก ๆ กลุ่ม เพิ่มขึ้น ปีละ 1 แห่ง จุดประสงค์กิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มีความหลากหลาย ดังนี้ 1) จำนวนกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ 2) จำนวนกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม และ 3) จำนวนพื้นที่สร้างสรรค์ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน ตัวชี้วัด จำนวนผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์, เศรษฐกิจเติบโตขึ้น ร้อยละของรายได้ที่เพิ่มขึ้น ของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในย่านเมืองเก่า นครลำปาง พบว่า การพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทุนวัฒนธรรมด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง” ถึงความเป็นไปได้โดย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรนำเสนอประสบการณ์ที่ไม่เพียงแค่น่าสนใจและสนุกสนาน แต่สามารถเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความประทับใจและความทรงจำที่ยั่งยืนให้แก่ผู้ท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาถึงสิ่งที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนาอาหารท้องถิ่นลำปาง นักท่องเที่ยวต่างให้ความเห็นว่าควรพัฒนาให้มีความแปลกใหม่น่าสนใจและมีเอกลักษณ์และผู้ประกอบการร้านอาหารท้องถิ่นควรประกอบอาหารให้รสชาติของอาหารที่ได้มาตรฐานและสม่ำเสมอเอกลักษณ์ตามตำรับดั้งเดิมของร้าน

2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถช่วยเพิ่มประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและคุ้มค่าสำหรับผู้เข้าร่วมท่องเที่ยว และส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า นครลำปางให้เจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น

3) ด้านการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด การพัฒนาการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีคุณค่าสำหรับผู้เข้าร่วมท่องเที่ยว จะช่วยเสริมสร้างความน่าสนใจและความเข้มแข็งในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปางอย่างมีประสิทธิภาพ



อภิปรายผลการวิจัย

ทุนทางวัฒนธรรมเป็นมรดกอันทรงคุณค่าต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ที่ได้มีการสั่งสมสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ที่จับต้องได้ (Tangible) และที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) ประกอบด้วย 6 สาขา ได้แก่ 1) ภาษาและวรรณกรรมพื้นบ้าน 2) ศิลปะการแสดง 3) แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล 4) งานช่างฝีมือดั้งเดิม 5) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล และ 6) กีฬาภูมิปัญญาไทย และทุนทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปางยังพบอีกว่า วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนมีความผูกพันทางด้านศิลปกรรมที่สูงกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนอยู่เสมอ ร่วมกันสืบสานประเพณีโบราณที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ จักรกวี ชื่อตรง (2559) ที่ได้กล่าวว่า ประชาชนทุกคนรู้สึกผูกพัน ห่วงแหน วัฒนธรรมในชุมชนและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน และเสาวภา ไพบยวัฒน์ (2555) ยังกล่าวอีกว่า ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนมีศูนย์กลางจากกลุ่มคนที่สืบทอดความผูกพันของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นเวลายาวนาน และกิจกรรมทางสังคม ที่มีหลายรูปแบบเป็นกลไกของการสำนึกรักวัฒนธรรมประเพณี จากการวิเคราะห์ ศักยภาพความพร้อม ของชุมชนนำไปสู่สภาพอนาคต “เมืองลำปางเป็นบ้านที่มีความสุขของทุกคน A happy home for all” เน้นกระบวนการพัฒนาเมืองโดยใช้ทุนทางสังคมวัฒนธรรม เป็นฐานในการพัฒนา และใช้เทคโนโลยี ในการเชื่อมโยงในการพัฒนา ในทุกมิติ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยมีเป้าหมาย ในการพัฒนา เพื่อไปสู่เมืองประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอัจฉริยะ (Smart historical and cultural city) และเมืองอัจฉริยะน่าอยู่อย่างยั่งยืน (Sustainable smart city) เพื่อไปสู่เป้าหมายแลวิสัยทัศน์ ที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนใน 5 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบนิเวศ ของเมืองเพื่อไปสู่เมืองน่าอยู่ (Livable City) 2) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพ คนทุกช่วงวัยเพื่อไปสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ และคนคุณภาพ (City of learning and quality people) 3) ยุทธศาสตร์ยกระดับขีดความสามารถด้านดิจิทัลและนวัตกรรมในการบริหารจัดการองค์กร ดิจิทัล เพื่อไปสู่เมืองแห่งนวัตกรรมและดิจิทัล (Innovative and Digital City) 4) ยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จากฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อไปสู่เมืองแห่งวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Cultural and Creative Economy City) และ 5) ยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจฐานรากและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อไปสู่เมืองแห่งความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (A Stable Prosperous and Sustainable City)

ผลการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การบริหารจัดการ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว และจากผลการประเมินดังกล่าวจึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ย่านเมืองเก่านครลำปาง วัฒนธรรม ประกอบด้วย พัฒนาสภาพแวดล้อมและปรับภูมิทัศน์ย่านเศรษฐกิจและท่องเที่ยวของเมือง เพื่อพัฒนาไปสู่ “นครลำปาง เมืองน่าเดิน” พัฒนารูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และอัตลักษณ์วิถีนำไปสู่ “นครลำปาง เมืองเทศกาลและวัฒนธรรม” จัดการความรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่ “นครลำปาง เมืองที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม” ให้ความสำคัญต่อการจัดการความรู้ควบคู่กับ การพัฒนา แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ต่อยอดศักยภาพที่มีอยู่ และพัฒนาย่านเมืองต่าง ๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงประสบการณ์สร้างสรรค์และเรียนรู้เปิดพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ พัฒนาย่านเมืองสร้างสรรค์และพัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อขับเคลื่อนลำปางให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) และเรียนรู้ สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการบนฐานของทุนทางวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และยกระดับผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางสังคมวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งฐานอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพเดิม ของจังหวัด และผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ สอดคล้องกับ นุทิศ เอี่ยมใส (2555) กล่าวว่า ทุนทางสังคมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบไปด้วย กิจกรรมและความร่วมมือ การอยู่ร่วมกันในสังคม อีกทั้งรวมถึงเครือข่ายของยกระดับการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรม

สำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนย่านเมืองเก่านครลำปางวัฒนธรรม สอดคล้องกับการ พัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จากฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อไปสู่เมืองแห่งวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Cultural and Creative Economy City) พัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จากฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม มุ่งเน้นการพัฒนาสภาพแวดล้อมและปรับภูมิทัศน์ย่านเศรษฐกิจและท่องเที่ยว พัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว จัดการความรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการบนฐานของทุนทางวัฒนธรรม รวมทั้งยกระดับผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ โดยมีจุดประสงค์ คือ จัดให้มีการบริการสาธารณะ ที่มีการออกแบบให้กับคนทุก ๆ กลุ่ม (อารยสถาปัตย์

Universal Design) จำนวนบริการสาธารณะที่มี การออกแบบให้กับคนทุก ๆ กลุ่ม เพิ่มขึ้น ปีละ 1 แห่ง เป้าประสงค์ และ กนกพร ศิริโรจน์ และคณะ (2561) ยังกล่าวอีกว่า กิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มีความหลากหลาย ดังนี้ 1) จำนวนกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ 2) จำนวนกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม และ 3) จำนวนพื้นที่สร้างสรรค์ ยกกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน ตัวชี้วัด จำนวนผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์, เศรษฐกิจเติบโตขึ้น ร้อยละของรายได้ที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทุนวัฒนธรรมด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปาง” ถึงความเป็นไปได้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ผลจากการศึกษาถึงสิ่งที่ควรพัฒนาอาหารท้องถิ่นลำปาง นักท่องเที่ยวต่างให้ความเห็นว่าควรพัฒนาให้มีความแปลกใหม่น่าสนใจและมีเอกลักษณ์ และผู้ประกอบการร้านอาหารท้องถิ่นควรประกอบอาหารให้รสชาติของอาหารที่ได้มาตรฐานและสม่ำเสมอ คงเอกลักษณ์ตามตำรับดั้งเดิมของร้าน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถช่วยเพิ่มประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและคุ้มค่าสำหรับผู้เข้าร่วมท่องเที่ยว และส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวในเมืองเก่านครลำปางให้เจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น และด้านการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด การพัฒนาการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีคุณค่าสำหรับผู้เข้าร่วมท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ปวีณา โทณแก้ว (2554) กล่าวว่า ชุมชนกำหนดรูปแบบธุรกิจเป็นกลุ่มวิสาหกิจและแนวทางการพัฒนาธุรกิจ การท่องเที่ยว คือ การกำหนดรูปการประกอบการในลักษณะวิสาหกิจเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย ภาครัฐ และชุมชนร่วมกันดำเนินการ เครือข่ายและชุมชนร่วมกันดำเนินการแบบที่ภาครัฐและเครือข่ายและชุมชนร่วมกันดำเนินการ และการกำหนดที่ตั้งตลาดถนนคนเดิน

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อสร้างกลยุทธ์ในการส่งเสริมการตลาด เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนย่านเมืองเก่านครลำปางวัฒนธรรม ในพื้นที่จังหวัดลำปาง
2. หน่วยงานภาครัฐ สามารถนำวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในแผนพัฒนาทางการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง เพื่อกระตุ้นและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชุมชนให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น ตลอดจนส่งเสริมรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน ย่านเมืองเก่านครลำปางในพื้นที่จังหวัดลำปาง

3. หน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจัดอบรมให้ความรู้ด้านการเตรียมความพร้อม พัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนให้ได้มาตรฐานให้ครบทุกมิติ เพื่อให้ชุมชนสามารถเข้าใจ ถึงหลักการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยว การตลาด การประชาสัมพันธ์และการบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนในอนาคต

4. นักท่องเที่ยวได้รับความคุ้มค่าจากการตัดสินใจมาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาศักยภาพและพัฒนาศักยภาพชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่านครลำปางเพิ่มเติม เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่าง รวมทั้งควรมีการศึกษาเชื่อมโยงกับแนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อประชาสัมพันธ์แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับและแนวคิด เกี่ยวกับผลของการสื่อสาร เพื่อผลการวิจัยที่สมบูรณ์ ตลอดจนนำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนย่านเมืองเก่านครลำปางวัฒนธรรมในจังหวัดลำปางให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นกว่าเดิม

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานและประสิทธิผลของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนย่านเมืองเก่าเชิงวัฒนธรรมในแต่ละอำเภอ เพื่อนำมาปรับปรุงให้รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดลำปาง เป็นไปในทางที่ถูกต้องและได้ผลดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ศิริโรจน์, อุบลวรรณ หงส์วิทยากร, และละเอียด ศิลาน้อย. (2561). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. *Journal of Education Studies*, 47(3), 1-24.
- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). **โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. <https://secretary.mots.go.th/download/PDF/Action%20Plan%20for%20Tourism%20Development.pdf>
- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดลำปาง. (2564). **แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง 5 ปี. (พ.ศ.2561 – 2565) ฉบับทบทวน ปี2564**. สำนักงานจังหวัดลำปาง. <https://www.lampang.go.th/strategy/2566/plan-r66-70-t68.pdf>
- จักรกวี ชื่อตรง. (2559). การศึกษาวถีชีวิตชุมชนกับการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน: กรณีศึกษาชุมชนในตำบลยานยาว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน *นักثر วัจนเทพินทร์ (บ.ก.), วิจัยเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนและสังคม Research for Creating Community and Society*. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1 (The 1th RUSNC) (น. 678-685). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ชววิทย์ ศิริโชคเวชกุล. (2551). **เที่ยวให้รู้ เปิดประตูสมอง** (พิมพ์ครั้งที่ 1). เอ็กซ์พลอเรอร์ ซาแนล.
- นุทิศ เอี่ยมใส. (2555). **ทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์**. [รายงานการวิจัย]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- ปาวีณา ไทระแก้ว. (2554). **ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเผ่าลือชาจังหวัดเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์**. [รายงานการวิจัย]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- แพรภัทร ยอดแก้ว. (2565). แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม. ใน *วิรัตน์ ปันแก้ว (บ.ก.), วิจัยสร้าง Innovation and Technology เพื่อรองรับสังคมไทยสู่ Digital World*. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (น. 2873-2885). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วรภูริมูลสิน และกอปรกมล ศิริภรณ์มย์. (2561). พิธีบายศรีสู่ขวัญบ้านโคกเมือง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ การผลิตซ้ำทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว. *สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์*, 19(1), 61-78.

- สายันต์ ไพรัชญจักร์. (2550). การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน. **โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน**. หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. <https://digital.library.tu.ac.th>.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2555). การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนในสังคมเอง กรณีศึกษา **ชุมชนซอยโศดาและชุมชนวัดประหาระบือธรรม 1-4 เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร**. [รายงานการวิจัย]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. (2562). **ความหมายของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และหมวดหมู่ของ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม**. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. <http://ich.culture.go.th/>
- สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. (2562). **วัฒนธรรมสร้างสรรค์**. บริษัท รุ่งศิลป์ การพิมพ์ จำกัด.
- Bourdieu, P. (1984). **Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste**. Translated by Richard Nice. Routledge.



